

มุมมองของผู้สอนที่มีต่อภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติในบริบทของมหาวิทยาลัย แห่งหนึ่งในประเทศไทย

วันที่รับบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2568

วันแก้ไขบทความ: 1 เมษายน 2568

วันตอบรับบทความ: 9 เมษายน 2568

พัطنณ์ วัฒนสินธุ์¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองของผู้สอนว่ามีความเข้าใจว่าภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติในบริบทของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศไทยมีลักษณะอย่างไร โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัยคือ การอภิปรายกลุ่ม โดยมีแนวทางคำถามที่ไม่เป็นทางการเป็นแนวทางในการดำเนินการ อภิปราย และใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง จากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติในบริบทของมหาวิทยาลัยแห่งนี้มีลักษณะคือ เป็นลักษณะหนึ่งของภาษาอังกฤษที่หลากหลาย ผู้เรียนภาษาอังกฤษที่มีสามัคคีธรรมสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม และผู้เรียนภาษาอังกฤษที่มีความสามารถหลายภาษา ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยนี้จะมีส่วนช่วยในการปรับเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับภาษาอังกฤษในปัจจุบันและส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในแนวคิดภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติของผู้สอนภาษาอังกฤษว่าจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษและพัฒนาทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: มุมมอง; ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ; วิจัยเชิงคุณภาพ

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹ อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

99 หมู่ 9 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

* ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: patwatnasin@gmail.com

Teachers' Perspectives on English as an International Language at a University in Thailand

Pat Watanasin ¹

Received: 26 February 2025

Revised: 1 April 2025

Accepted: 9 April 2025

Abstract

This study seeks to investigate teachers' viewpoints regarding their comprehension of English as an International Language within a university setting in Thailand. A qualitative research was utilized, with focus group discussions serving as the principal research technique. Informal Guidelines were employed to stimulate talks, and 3 participants were chosen by purposive sampling. Content analysis indicated that English as an International Language in this context is defined by its diversity, learners' intercultural communicative skills, and learners' multilingual capabilities. The researcher aspires for this study to alter perceptions of contemporary English and enhance understanding among teachers about the notion of English as an International Language. This may subsequently assist learners in developing confidence in utilizing English and improving their intercultural communication abilities.

Keywords: Perspectives; English as an International Language; Qualitative Study

Type of Article: Research Article

¹ Lecturer, Faculty of Humanities, Naresuan University

99 Village No. 9, Tha Pho Subdistrict, Mueang District, Phitsanulok Province 65000

* Corresponding author email: patwatanasin@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันภาษาอังกฤษได้รับการยอมรับว่ามีฐานะเป็นภาษานานาชาติ² คนทั่วโลกสื่อสารส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ เป็นภาษากลางที่ใช้สื่อสารระหว่างคนจากหลากหลายวัฒนธรรมทั้งในและนอกสังคมเดียวกัน ทำให้เกิดการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตน ทั้งในการดำรงชีวิต การศึกษา และการประกอบอาชีพ เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและความเข้าใจกันมากขึ้นในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้ว่า 80% ของข้อมูลในอินเทอร์เน็ตเป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้คนจึงหันมาเรียนหรือใช้ภาษาอังกฤษเพื่อจะสื่อสารกับคนทั่วโลกและสื่อสารกันภายในประเทศ ปัจจุบันมีคนประมาณ 500-1000 ล้านคนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่หนึ่งหรือภาษาที่สอง แต่ภายใน 10-15 ปีคาดว่าจะมีคนอีกประมาณ 2000 ล้านคนที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษและเป็นทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้ในห้องเรียนทั่วโลก (อรุณี วิริยะจิตรา, 2555)

พงศกร เมธีธรรม (2560) กล่าวว่า ปัจจุบันหลายประเทศต่างยอมรับว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ ซึ่งการที่ภาษาอังกฤษมีฐานะเป็นภาษานานาชาติต้องประกอบด้วยปัจจัย 2 ประการคือ ภาษานั้นจะต้องสามารถใช้ติดต่อทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ และ ภาษานั้นจะต้องมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติไม่ว่าด้านใดก็ตามด้านหนึ่ง กล่าวโดยสรุป ภาษาใดก็ตามที่จะมีสถานะเป็นภาษานานาชาตินั้นไม่ได้มาจากการที่มีจำนวนเจ้าของภาษามากที่สุดในโลกหรือมีผู้พูดผู้ใช้ภาษานั้น ๆ มากที่สุดเพียงอย่างเดียว ภาษานานาชาตินั้นจะต้องไม่ผูกติดกับการติดต่อสื่อสารของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง แต่ต้องเป็นภาษาที่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงผู้คนต่างเชื้อชาติ ต่างภาษา และต่างวัฒนธรรม ให้สามารถสื่อสารและเข้าใจกันได้ในทุกมิติต่าง ๆ ของสังคม ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการค้าพาณิชย์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษามุมมองของผู้สอนที่มีต่อภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติในบริบทมหาวิทยาลัยของตน

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

ได้รับทราบมุมมองของผู้สอนที่มีต่อแนวคิดภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติในบริบทของมหาวิทยาลัยของตนและเพื่อสร้างความตระหนักในแนวคิดภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติหรือภาษาสากล (English as an International Language) คืออะไร ราชบัณฑิตยสถาน (2553) ได้ให้ความหมายของภาษาอังกฤษในฐานะภาษาสากลว่า หมายถึง ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษที่คนเกาหลีและคนไทยใช้เจรจา² ในบทความนี้ ใช้คำว่า ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ ในความหมายเหมือนกับคำว่า ภาษาสากล ภาษากลาง หรือภาษาโลก ในความหมายว่า เป็นภาษาที่ใช้สื่อสารกันทั่วโลกธุรกิจกัน ภาษาที่ใช้จะไม่เหมือน

ภาษาอังกฤษที่เจ้าของภาษาใช้ เช่น ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ หรือ ภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน เมื่อภาษาอังกฤษได้กลายเป็นภาษากลางเพื่อการสื่อสาร ทำให้ภาษาอังกฤษในปัจจุบันมีสภาพภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือจากเดิมที่ภาษาอังกฤษเคยเป็นสมบัติของชุมชนภาษาใดภาษาหนึ่ง แต่ในปัจจุบันภาษาอังกฤษได้กลายเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารของผู้คนที่มีภูมิหลังทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การสื่อสารระหว่างผู้คนที่มีความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้ลักษณะทางภาษาและรูปแบบการใช้ภาษาแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ในการใช้งานแต่ละครั้ง และอาจจะแตกต่างไปตามค่านิยม สถานการณ์ และความสามารถในการใช้ภาษาของผู้ใช้ภาษาแต่ละคน ดังนั้นความคาดหวังที่จะให้ภาษาอังกฤษที่นำไปใช้จริงนอกห้องเรียนที่มีรูปแบบเดียว จึงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก หรือแม้กระทั่งอาจจะเป็นไปได้เลย (อนุชิต ตุ่มฉวีจินดา, 2566)

อีกแนวคิดหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันคือ ความหลากหลายของภาษาอังกฤษ (World Englishes) ซึ่งหมายความว่า ภาษาอังกฤษที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มหลักตามบริบทของผู้ใช้ ภาษาอังกฤษ ได้แก่ ภาษาอังกฤษในฐานะเจ้าของภาษา ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สอง และภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ Krachu (1992 อ้างถึงใน เสาวคนธ์ คุณวุฒิ, 2558) ได้นำเสนอ Circles Theory เพื่อแบ่งภาษาอังกฤษออกเป็น 3 กลุ่มหลักตามความหลากหลายของภาษาอังกฤษที่ถูกนำไปใช้ในประเทศต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มประเทศวงใน กลุ่มประเทศวงนอก และกลุ่มประเทศวงขยาย และในเมื่อคนเหล่านี้จำเป็นต้องสื่อสารกันจึงจำเป็นต้องมีสมมติฐานในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communicative Competence) ซึ่งก็หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพกับคนที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมรวมถึงภาษาที่แตกต่างกันโดยใช้ทั้งความรู้ ทักษะ และทักษะที่เหมาะสม (Jackson, 2024).

นอกจากนั้น จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการสำรวจทัศนคติของครูอาจารย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนจำนวน 365 คน ร่วมกับการวิเคราะห์สัมพันธสารจากการสัมภาษณ์จำนวน 21 คนเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการทัศนภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยที่ผู้ใช้ภาษาอังกฤษทั่วโลกคิดว่าตนเองเป็นเจ้าของภาษาเช่นเดียวกันกับเจ้าของภาษาเดิม ซึ่งน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากกระบวนการทัศนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศซึ่งขับเคลื่อนด้วยอุดมการณ์เจ้าของภาษาเดิม นั่นจึงแสดงว่าครูอาจารย์ในท้องถิ่นของประเทศไทยไม่เคยให้ความสนใจหรือตระหนักเกี่ยวกับแนวคิดเชิงวิพากษ์ที่มีต่อมนทัศน์เจ้าของภาษาอังกฤษ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทัศนภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติเชิงวิพากษ์ให้แก่ครูอาจารย์ภาษาอังกฤษในท้องถิ่น เพื่อที่พวกเขาจะได้เกิดแนวคิดเชิงวิพากษ์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีอยู่เดิมต่อมนทัศน์เจ้าของภาษาอังกฤษ หรือเพื่อที่พวกเขาจะได้หาจุดสมดุลระหว่างอุดมการณ์กระบวนการทัศนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ และภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติสำหรับการสอนภาษาอังกฤษในชั้นเรียน อีกทั้งการสอนภาษาอังกฤษในภาพรวมทั้งหมดของประเทศไทยอาจจำเป็นต้องเปลี่ยนจากกระบวนการทัศนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศไปสู่ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ (ไพสิฐ บริบูรณ์, 2556)

ในส่วนของการความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อแนวคิดภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ นราธิป จินดาพิทักษ์ และอดิศา แซ่เตียว (2555) ได้ทำการสำรวจทัศนคติและความตระหนักของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษต่อความหลากหลายของสำเนียงภาษาอังกฤษ ภายใต้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติซึ่งพิจารณาภาษาอังกฤษจากมุมมองพหุรูปแบบมากกว่ารูปแบบเดียวซึ่งผูกติดกับเจ้าของภาษาเพียงอย่างเดียว ผลการศึกษาสรุปได้ว่านักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ มีทัศนคติต่อสำเนียงภาษาอังกฤษในกลุ่มวงใน (ภาษาอังกฤษแบบอเมริกันและแบบอังกฤษ) ดีกว่าภาษาอังกฤษในกลุ่มวงนอก (ภาษาอังกฤษแบบฟิลิปปินส์และแบบอินเดีย) และสำเนียงภาษาอังกฤษในกลุ่มวงขยาย (ภาษาอังกฤษแบบญี่ปุ่นและแบบไทย) อย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้พูดจากกลุ่มวงในถูกมองว่า มีคุณสมบัติ (เช่น สถานะ ความสามารถ และบุคลิกภาพ) ที่ดีกว่าผู้พูดที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา (กลุ่มวงนอก และวงขยาย) ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าทัศนคติต่อคุณสมบัติของผู้พูดที่นักศึกษาได้แสดงออกผ่านสำเนียงบ่งบอกถึงการเหยียดทางภาษา จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้เสนอว่ามีความจำเป็นในการเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในบริบทที่เปลี่ยนไป เพื่อให้นักศึกษาเกิดการยอมรับความหลากหลายทางภาษา

แต่สำหรับประเทศไทยนั้น ศักดิ์สิทธิ์ แสงบุญ (2558) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การสอนภาษาอังกฤษทั้งในฐานะภาษาที่สองและภาษาต่างประเทศนั้นมีประวัติอันยาวนาน ในระยะแรกผู้สอนภาษาอังกฤษในอุดมคติคือเจ้าของภาษาที่พูดภาษาอังกฤษด้วยสำเนียงแบบเจ้าของภาษาที่มีการศึกษาเท่านั้น เนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารการสอนหรือตำราที่ใช้ก็สะท้อนค่านิยม ความคิดและวิถีชีวิตของเจ้าของภาษาที่เป็นชนชั้นกลาง แต่จากสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลมากขึ้นเรื่อย ๆ ภาษาอังกฤษจึงได้รับสถานะให้เป็นภาษากลางของโลกที่ใช้ในการสื่อสารระดับนานาชาติ ดังนั้นหากผู้ใช้ภาษาอังกฤษในฐานะภาษากลางที่มาจากประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศและประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักอาจทำให้ภาษาอังกฤษที่ใช้มีรูปแบบที่ต่างไปจากภาษาของประเทศที่เป็นผู้กำหนดบรรทัดฐานของภาษาอังกฤษมาตรฐาน

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นถึงสถานะของภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติและสถานการณ์ของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะทำการศึกษาเชิงลึกในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งว่าผู้สอนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อแนวคิดภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติในบริบทมหาวิทยาลัยของตนมีลักษณะอย่างไร

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group) โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่ง โดยมีผู้เข้าร่วมในการอภิปรายกลุ่มจำนวน 3 คน และมีผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการอภิปรายกลุ่ม ผู้เข้าร่วมในการอภิปรายกลุ่มครั้งนี้คัดเลือกมาจากหลักเกณฑ์ที่กำหนด (Purposive Sampling) คือเป็นอาจารย์สอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 10 ปีขึ้นไป และมีผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัย

ได้คัดเลือกผู้เข้าร่วมในการอภิปรายกลุ่มเหล่านี้ตามที่ชาย โพธิ์สีตา (2562) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ในการอภิปรายกลุ่มโดยมากจะเป็นกลุ่มที่มีความรู้ดีในเรื่องที่นักวิจัยต้องการศึกษา และเนื่องจากว่าผู้เข้าร่วมในการอภิปรายกลุ่มครั้งนี้ทั้ง 3 คนไม่ได้ผ่านการสุ่มตัวอย่างทางสถิติ จึงไม่ได้เป็นตัวแทนของประชากร ดังนั้นผลการวิจัยจึงไม่อาจสรุปนัยทั่วไปได้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามที่ไม่เป็นทางการเป็นหลักและมีการถามคำถามต่อเนื่องจนกระทั่งได้ข้อมูลที่ต้องการและครบถ้วน โดยเมื่อถึงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้เกิดความเชื่อถือได้ (Trustworthiness) ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการเพื่อนช่วยตรวจสอบ (Peer Debriefing) เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องและตอบคำถามการวิจัยครั้งนี้ให้ได้มากที่สุด หลังจากนั้นจึงได้สรุปและอภิปรายผลการวิจัยต่อไปด้วยวิธีพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

จากการอภิปรายกลุ่ม ผู้วิจัยได้จัดประเภทผลการวิจัยที่ได้ออกเป็น 3 ประเด็นหลักที่ค้นพบจากงานวิจัยนี้ พร้อมกับยกตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์บางคนประกอบ (ตัวเอียง) เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยดังกล่าว ดังต่อไปนี้

ลักษณะของภาษาอังกฤษที่หลากหลาย

ผู้ให้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ความเป็นมาตรฐานของภาษาอังกฤษได้ถูกตั้งคำถาม ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งกล่าวว่า

“อย่างน้อย ในหนังสือที่เรียนในห้อง ก็มีการยกตัวอย่างบทสนทนาของผู้พูดภาษาอังกฤษที่หลากหลายเชื้อชาติ มีสำเนียงที่แตกต่างกัน ผู้เรียนก็จะได้คุ้นเคยกับการใช้ภาษาอังกฤษที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ไม่ใช่แค่เจ้าของภาษาพูดกันเองเท่านั้น ในบางโอกาสคนไทยก็พูดภาษาอังกฤษคุยกับคนจีนที่พูดภาษาอังกฤษ เป็นต้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งยังได้กล่าวเสริมว่า

“เวลานิสิตฟังบทสนทนาที่ผู้พูดไม่ใช่เจ้าของภาษา ก็จะบอกเสมอว่า เห็นไหม เราก็พูดสำเนียงเรานี้ละ ขอให้พูดให้ถูกก็พอ คนอื่นเค้าก็เข้าใจเราแล้ว อยากให้นิสิตเห็นตัวอย่างแบบนี้เยอะ ๆ ว่า สมัยนี้ใคร ๆ ก็พูดภาษาอังกฤษได้ ไม่เห็นจะต้องพูดให้เหมือนคนอังกฤษหรือคนอเมริกัน”

ผู้เรียนภาษาอังกฤษที่มีสามัคคีเยทางการศึกษาระหว่างวัฒนธรรม

และเมื่อถูกถามถึงผู้เรียนภาษาอังกฤษในสถานการณ์ปัจจุบันที่เจอในห้องเรียน ผู้ให้ข้อมูลยังได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เช่น

“บอกเด็กเสมอว่า เราเรียนภาษาอังกฤษก็เพื่อใช้ภาษาอังกฤษในแบบของเราในการเผยแพร่วัฒนธรรมความเป็นไทย แต่ต้องไม่ลืมที่จะเรียนรู้ ตระหนัก และยอมรับความแตกต่างของวัฒนธรรมของชาติอื่นด้วย ไม่งั้นจะสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง”

“อย่างหนังสือเรียนที่ใช้อยู่ตอนนี้ ก็มีกล่าวถึงประเพณีต่าง ๆ ทั่วโลกเลย นิสิตอ่านกันสนุกมาก ไม่เหมือนแต่ก่อนมีแต่ วันคริสต์มาส อะไรพวกนี้ เด็กได้รู้อะไรเยอะเลย ครูก็ได้รู้ด้วย”

ผู้เรียนภาษาอังกฤษที่มีความสามารถหลายภาษา

เมื่อถูกถามว่าบรรยากาศในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันส่วนใหญ่มีลักษณะอย่างไร ส่วนใหญ่จะแสดงความคิดเห็นว่าผู้เรียนก็มีการใช้ภาษาแม่ควบคู่ไปกับการใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนในห้องเรียน “ปฏิเสธไม่ได้ว่าเด็กเราก็ตูตภาษาไทยเป็นภาษาแรก เพราะฉะนั้นการที่จะให้พูดภาษาอังกฤษตลอดเวลาในห้องดูเหมือนจะเป็นไปไม่ได้ อย่างเช่นการทำงานกลุ่มย่อย เวลาเด็กทำงานรวมตัวกันก็มักจะพูดภาษาไทยกัน แต่เราก็คิดว่า อย่างน้อยเวลามานำเสนอหน้าห้องและช่วงตอบคำถาม ได้มีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษบ้างก็ยิ่งดี” “ผู้สอนควรจะใช้ประโยชน์จากภาษาแม่ของผู้เรียนในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนะ ถ้าจะให้ใช้แค่ภาษาอังกฤษอย่างเดียว น่าจะไม่เข้าใจกัน บ้างที่ครูก็อธิบายเป็นภาษาไทยเช่น ความหมายของคำ แปลไปเลยก็รู้เรื่องเลย หรือถามความหมาย ถ้าตอบถูกเป็นภาษาไทยก็น่าจะใช้ได้”

การอภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการศึกษาว่า ผู้สอนมีความเข้าใจว่าแนวคิดภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติสากลในบริบทมหาวิทยาลัยของตนเป็นอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติในบริบทมหาวิทยาลัยของตน มีลักษณะคือ เป็นลักษณะหนึ่งของภาษาอังกฤษที่หลากหลาย ผู้เรียนภาษาอังกฤษที่มีสัมัตติยะทางการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม และผู้เรียนภาษาอังกฤษที่มีความสามารถหลายภาษา ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ดิยู ศรีนราวัฒน์ (2558) ที่กล่าวว่า ภาษาอังกฤษมีสถานภาพเป็นภาษานานาชาติที่สำคัญที่สุดในปัจจุบัน ทำให้มีการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษอย่างกว้างขวางทั่วโลก จึงกล่าวได้ว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ นอกจากนั้น จะเห็นได้ว่าผู้เรียนภาษาที่สองยังสามารถใช้ภาษาที่สองแบบนานาชาติ เช่น ภาษาอังกฤษแบบที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เสาวคนธ์ คุณวุฒิ (2558) มีความเห็นว่า ความรู้เรื่องความหลากหลายของภาษาอังกฤษ (World Englishes) ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความแตกต่างของภาษาอังกฤษ เนื่องจากในปัจจุบันภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาโลก ผู้ใช้ภาษาอังกฤษจึงไม่ใช่มีเพียงเจ้าของภาษา เช่น ชาวอังกฤษ ชาวอเมริกัน แต่ภาษาอังกฤษได้ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางในฐานะภาษากลางสำหรับติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าของภาษาและผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา ดังนั้นผู้เรียนจึงควรมีความรู้เกี่ยวกับบริบทภาษาอังกฤษหลัก ๆ ที่ใช้ในปัจจุบัน สามารถอธิบายความแตกต่างของภาษาอังกฤษประเภทต่าง ๆ ตามบริบทของผู้ใช้ภาษา รวมถึงภาษาอังกฤษที่ถูกนำไปใช้ในในฐานะภาษากลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าของภาษาและผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา

ในเรื่องผู้เรียนที่ควรมีสัมัตติยะทางการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมนั้น ก็สอดคล้องกับ Baker และ Croucher (อ้างถึงใน เมลดา สุดาจิตรอาภา, 2561) ที่ได้เสนอว่า การสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษในฐานะภาษากลางนั้นยังคงเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เนื่องจากบุคคลที่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารยังคงได้รับอิทธิพลจากอัตลักษณ์ประจำชาติของตนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังจะเห็นได้จากการ

ใช้สำนวน อุปลักษณะ และการสลับภาษาไปมาระหว่างภาษาอังกฤษและภาษาแม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งสัญญาณ และเป็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลในขณะที่มีปฏิสัมพันธ์ผ่านการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ อาทิ เพศ ความเชื่อ อุดมการณ์ คุณค่า อำนาจ และการครอบงำ ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการใช้ภาษาในการสื่อสารของผู้ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการสื่อสารทั้งสิ้น

อรุณี วิริยะจิตรา (2555) กล่าวว่า มาตรฐานภาษาอังกฤษตามแบบฉบับของเจ้าของภาษากำลังถูกลดความสำคัญลง ชาวโลกไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษหรือแบบอเมริกันอีกต่อไป ดังนั้นกลยุทธ์ในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการใช้ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาสากลในการสื่อสารของคนทั่วโลก เนื่องจากในปัจจุบันภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล ผู้เรียนควรมีสามัตถิยะ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมด้วย ซึ่งหมายถึง กระบวนการในการรับรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของผู้อื่นทั่วโลก ไม่ใช่เพื่อให้สามารถใช้ทักษะภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพแต่เพียงอย่างเดียว แต่เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจและความสามารถในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของมวลมนุษยชาติในโลก

และจากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น อาจเนื่องมาจากสาเหตุที่ว่าภาษาอังกฤษได้มีบทบาทมากขึ้นในฐานะภาษากลางที่ใช้สื่อสารกันระหว่างคนที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม และไม่เพียงแต่กับผู้ที่แต่ก่อนถูกมองว่าเป็นเจ้าของภาษาเท่านั้น แต่กับระหว่างผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของภาษา และในเรื่องที่ว่าภาษาอังกฤษแบบใดควรที่จะถือว่าเป็นภาษาอังกฤษแบบมาตรฐาน ในปัจจุบันก็มีการยอมรับว่า ไม่ได้มีแค่ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษหรือแบบอเมริกาเท่านั้นที่จะถือว่าเป็นมาตรฐาน แต่ยังมีภาษาอังกฤษแบบอื่น ๆ ที่มีคุณค่าและได้รับการยอมรับเช่นเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่า ไม่มีรูปแบบใดดีกว่ารูปแบบอื่น ๆ トラบเท่าที่ผู้คนเหล่านั้นสามารถสื่อสารและเข้าใจกันได้ และในเรื่องที่ว่าผู้ใช้ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ จำเป็นที่จะต้องติดต่อกับคนที่มาจากวัฒนธรรมที่หลากหลายจึงควรที่จะต้องมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมทั้งของตนเองและอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดหรือความเข้าใจผิดในการสื่อสารระหว่างกัน

แต่สำหรับประเทศไทย ภาษาอังกฤษมีฐานะเป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นเวลานาน คือ เป็นแค่วิชาหนึ่งที่สอนกันในหลักสูตร และผู้เรียนส่วนใหญ่มีก็วัตถุประสงค์ในการเรียนเพียงเพื่อให้ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดเท่านั้น ไม่ได้เรียนเพื่อใช้สื่อสารกับคนอื่น ๆ ในสังคม แม้กระทั่งการทำงานในอนาคต บางคนก็สามารถประกอบอาชีพได้โดยไม่ต้องใช้ภาษาอังกฤษ ทำให้แนวคิดภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ ยังคงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยากในบริบทของประเทศไทย และยิ่งถือเป็นแนวคิดเชิงวิพากษ์ที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของทั้งผู้สอนและผู้เรียนในเรื่องการเป็นเจ้าของภาษา การเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการใช้ประโยชน์จากภาษาแม่ในการเรียนภาษาอังกฤษเช่นการสลับภาษา เป็นเสมือนการเสริมพลังให้กับผู้เรียนทุกคน และจะอย่างไรให้ผู้สอนภาษาอังกฤษชาวไทยที่มีความสามารถเกิดความมั่นใจว่าตนเองก็สามารถเป็นผู้สอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติได้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสารและใช้ภาษาในการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องมุ่งเน้นให้มีความสามารถเทียบเท่าคนที่ได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของภาษาในอดีต ให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจว่า ภาษาอังกฤษเป็นเหมือนทุนทางวัฒนธรรม เสมือนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของตนทั้งในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพในอนาคต

เมลตา สุดาจิตรอาภา (2561) อธิบายว่า เนื่องจากในปัจจุบันภาษาอังกฤษได้กลายมาเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารโดยผู้ที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ ซึ่งจำนวนของผู้ที่ไม่ได้พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่มีจำนวนมากกว่าผู้ที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ถึงสามเท่าตัว ดังนั้นจึงเริ่มเกิดกระแสการเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ จากการเรียนการสอนโดยยึดแม่แบบของผู้ที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ในประเทศสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย เป็นหลัก มาสู่แนวทางการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในฐานะที่เป็นภาษากลาง ซึ่งเริ่มมีบทบาทในการนำเสนอความหลากหลายของภาษาอังกฤษในแง่ของสำเนียงและลดความสำคัญของความถูกต้องของภาษาในแง่ของไวยากรณ์ลง เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางที่ใช้สื่อสารระหว่างผู้ที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่เป็นหลัก ดังนั้นการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับชนต่างวัฒนธรรม พัฒนากลวิธีในการสื่อสาร และการผสมวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้เรียนในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ตลอดทั้งประเด็นในเรื่องของการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของผู้เรียนภาษาอังกฤษในฐานะที่เป็นภาษากลางที่ใช้สื่อสารกับผู้ที่ไม่ได้พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพลังอำนาจและความรู้สึกในการเป็นเจ้าของภาษาอังกฤษซึ่งในขณะนี้มีบทบาทเป็นภาษากลางของการติดต่อสื่อสารของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ การมุ่งเน้นไปที่การสอนและการฝึกฝนเพื่อทำให้ผู้เรียนภาษาที่สองใช้รูปแบบภาษาและไวยากรณ์ในลักษณะแบบเดียวกันกับเจ้าของภาษาอาจจะเป่าหมายที่ไม่ยืดหยุ่นและอาจส่งผลให้มองข้ามปัจจัยอื่นที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนภาษาที่สองได้ สำหรับแนวทางการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษากลางที่ใช้ในการสื่อสาร ไม่ได้ละเลยในเรื่องความถูกต้องหรือความเป็นมาตรฐานของภาษาอังกฤษอย่างสิ้นเชิง หากแต่ให้ความสำคัญกับรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษที่สามารถเข้าใจได้ อนุชิต ตุ่มณีจินดา (2566) ยังเน้นว่า ในปัจจุบันภาษาอังกฤษที่ใช้อยู่ในสังคมมีความหลากหลายมาก สิ่งที่คุณสอนควรทำคือการสร้างความตระหนักรู้ให้กับผู้เรียนถึงการเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายของภาษาอังกฤษที่ผู้เรียนต้องออกไปพบเจอนอกห้องเรียน รวมไปถึงการสร้างทัศนคติที่ดีต่อความหลากหลายทางภาษาและการพัฒนาทักษะการสื่อสารในบริบทข้ามวัฒนธรรม ในท้ายที่สุด ทรงธรรม อินทจักร (2561) เสนอว่า สิ่งสำคัญ 2 ประการที่ควรถูกปรับเปลี่ยนสำหรับการสอนภาษาอังกฤษแห่งโลกยุคใหม่ก็คือ ทัศนคติ และ วิธีสอนภาษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการเอื้อต่อบริบทใหม่ ๆ

ข้อเสนอแนะและองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้มีส่วนช่วยในการส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในแนวคิดภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติของอาจารย์สอนภาษาอังกฤษว่าจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษและพัฒนาทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งทั้งหมดก็อาจเกิดขึ้นได้จากการปรับเปลี่ยนทัศนคติและวิธีสอนของผู้สอนในบริบทที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- ชาย โพธิ์สิตา. (2562). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ดิยุ ศรีนราวัฒน์. (2558). *การเรียนรู้ภาษา ใน ภาษาและภาษาศาสตร์*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทรงธรรม อินทจักร. (2561). *ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาโลก*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นราธิป จินดาพิทักษ์ และอดิศา แซ่เตียว. (2555). ทักษะคิดและความสำเนียงของนักศึกษาวิชาเอก
ภาษาอังกฤษต่อความหลากหลายของสำเนียงภาษาอังกฤษ ภายใต้กรอบแนวคิดภาษาอังกฤษในฐานะ
ภาษานานาชาติ. *วารสารภาษาอังกฤษศึกษา*, 7, 74-85.
- ไพสิฐ บริบูรณ์. (2556). มโนทัศน์ “เจ้าของภาษา” ในมุมมองของครูอาจารย์ภาษาอังกฤษในท้องถิ่นและนัยที่
มีต่อสถานะของภาษาอังกฤษและการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย.
<http://academia.edu/3807841>.
- พงศกร เมธีธรรม. (2560). *ภาษาอังกฤษ มายาคติ อำนาจ และการครอบงำ*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เมตตา สุตาจิตรอาภา. (2561). *ภาษาศาสตร์ประยุกต์: สหวิทยาการเพื่อการแก้ปัญหาด้านภาษา*.
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)*. รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977).
- ศักดิ์สิทธิ์ แสงบุญ. (2558). การประยุกต์ใช้ผลการวิจัยการเรียนรู้ภาษา การเรียนรู้ภาษาที่สองในการเรียนการ
สอนภาษาอังกฤษ ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา *การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ*.
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เสาวคนธ์ คุณวุฒิ. (2558). *World Englishes ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา ภาษาศาสตร์เบื้องต้น*.
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อนุชิต ต๋ามณีจินดา. (2566). *ภาษา (ศาสตร์) กับสังคมและการสอน*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรุณี วิริยะจิตรา. (2555). *เหลี่ยมหลังแลหน้า การสอนภาษาอังกฤษ*. ส.เอเชียเพรส (1989) จำกัด.
- Jackson, J. (2024). *Introducing Language and Intercultural communication* (3rd ed.).
Routledge.